

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาการปรับตัวของแรงงานหญิงข้ามชาติชาวไทยใหญ่ ซึ่งอาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่พบว่า สามารถสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเพื่อสรุปให้เห็นถึงกระบวนการในการปรับตัวใน 2 ด้านด้วยกันคือ

5.1 การปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตในเมืองเชียงใหม่

5.2 ด้านปฏิสัมพันธ์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

5.1 การปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตในเมืองเชียงใหม่

แรงงานหญิงชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่มีการปรับตัวอย่างมากเพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตในเมืองเชียงใหม่ได้อย่างเป็นปกติสุข โดยพบว่าพวกเขาเหล่านั้นมีการปรับตัวในหลายแง่มุมของชีวิต ซึ่งความเข้มข้นของการปรับตัวนั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

5.1.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

แรงงานข้ามชาติหญิงเหล่านี้ได้แบกความเป็นผู้หญิงชาวไทยใหญ่เข้ามายังฝั่งไทยด้วย โดยพวกเขาเหล่านั้นยังคงมีค่านิยมเฉพาะของความเป็นไทยใหญ่และยังคงยึดเหนี่ยวเป็นหลักในการดำเนินชีวิตสะท้อนให้เห็นได้ในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องอาหารการกิน พบว่า นอกจากเหตุผลที่พวกเขาเลือกจะปรุงอาหารเองจะมาจากการพยายามลดค่าใช้จ่ายแล้ว รสชาติที่แตกต่างของอาหารไทยและอาหารไทยใหญ่เป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ส่วนใหญ่แล้วแรงงานหญิงเหล่านี้จะเลือกปรุงอาหารที่คุ้นเคย

ในส่วนของค่านิยมเกี่ยวกับการทำบุญ นับได้ว่าศาสนาเป็นหนึ่งในสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจหลักของชาวไทยใหญ่ สำหรับในเมืองเชียงใหม่ที่นั่นวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยใหญ่คือวัดคู่อำเภอสักวันสำคัญทางศาสนาไม่ว่าหนุ่มสาวหรือผู้สูงอายุต่างเข้าวัดทำบุญอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในประเด็นนี้พบว่าแรงงานหลายคนได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องบุญและผลของบุญอันจะส่งต่อไปยังชีวิตในอนาคตซึ่งค่านิยมการเข้าวัดทำบุญนี้บ่อยครั้งที่ไม่สามารถดำเนินไปพร้อมกับเงื่อนไขของเวลา งาน กระนั้นการทำบุญยังคงกลายเป็นกิจกรรมหลักที่ชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองเชียงใหม่ยังยึดมั่นและถือเป็นหน้าที่ปฏิบัติอันดีงามที่ต้องทำแม้ว่าจะย้ายเข้ามาอยู่ต่างแดนหรือแม้ว่าจะไม่มีเงินทองมากมายก็ตาม

ในด้านการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนเมืองเชียงใหม่ นั้นชาวไทยใหญ่มักมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ซึ่งให้เหตุผลว่าในความเป็นชาวไทยใหญ่พลัดถิ่นด้วยกันย่อมเข้าใจกันและกันมากกว่าคนเมือง(คนไทย) นอกจากนี้ยังแฝงนัยยะของการจัดวางสถานะความเป็นชาวไทยใหญ่และคนไทยไว้ในลักษณะสูงต่ำเกรงกลัว กล่าวคือมองว่าคนไทยคบคนไทยใหญ่ยาก คนไทยใหญ่ด้วยกันมีความจริงใจมากกว่าเพราะมีจุดร่วมเดียวกันคือประสบการณ์จากประเทศต้นทาง มีการสื่อสารด้วยภาษาเดียวกัน การมีเพื่อนเป็นคนไทยมักเกิดกลัวการถูกเหยียดหยาม ทั้งในถึงความไม่รู้ในเรื่องภาษา การแต่งกาย การคบเพื่อนคนไทยจึงไม่สนิทใจเท่าชาวไทยใหญ่

แม้ว่าแรงงานบางคนจะอยู่ในเมืองเชียงใหม่มานานนับสิบปีแต่พวกเขาเหล่านั้นยังมีค่านิยมเฉพาะของชาวไทยใหญ่โดยเฉพาะเรื่องศาสนา และการปฏิบัติตามประเพณี ในเวลาเดียวกับที่พวกเขาเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่เช่นการแต่งกายซึ่งส่วนใหญ่แล้วเรียนรู้จากคนรอบข้าง โดยเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจากแหล่งขายที่ราคาไม่แพงเช่น กาดหลวง เรียนรู้การใช้เครื่องสำอางกระบวนการเหล่านี้ถูกพูดถึงในลักษณะของการสร้างความเชื่อมั่นให้การดำเนินชีวิตของตนเองในเมืองเชียงใหม่

ทั้งนี้ ในด้านการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับงานศึกษาของจุไรพร จิตพิทักษ์ (2553) เรื่อง วัยรุ่นชาติพันธุ์ชายขอบกับการปรับตัวในเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาวัยรุ่นปกาเกอะญอ ก็พบว่า ในการปรับตัวด้านสังคมวัฒนธรรมนั้นมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ จากการปรับตัวของวัยรุ่นปกาเกอะญอที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ในชีวิตประจำวันยังคงมีวัฒนธรรมเดิมจากสังคมเดิมปรากฏอยู่ เช่น รสนิยมในอาหารการกินที่ยังนิยมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ที่ไม่ได้อิงกับบริบททางเศรษฐกิจหรือข้อจำกัดในการหาอยู่หากินเท่านั้น แต่ยังเป็นวิถีวัฒนธรรมจากสังคมเดิมที่ยังติดตัวอยู่ ซึ่งได้สร้างการผูกโยงไปกับถิ่นฐานเดิมหรือบ้านเกิดของตนเองได้อีกด้วย เพื่อลดทอนความรู้สึกเป็นอื่นหรือความเป็นชายขอบในสังคมใหม่ ที่ไม่มีสังคมวัฒนธรรมของตนอยู่ในกลุ่มคนส่วนใหญ่

โดยเฉพาะการอาศัยพื้นที่ทางศาสนา มาเป็นพื้นที่ทางสังคมเพื่อผูกโยงตนเองกับถิ่นฐานเดิมหรือสังคมเดิม และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มคนจากบ้านเดิมหรือกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเพื่อการพึ่งพิงอิงกันภายใต้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ พี่น้องและเพื่อนฝูงในยามต้องมาใช้ชีวิตในสังคมใหม่ที่ไกลบ้าน และใช้ชีวิตอ้างอิงการมีตัวตนในพื้นที่ทางสังคมของพวกตนในสังคมใหม่อย่างเมือง เชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี

ประเด็นการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่สำคัญคือ ภาษา การห้ามไม่ให้พูดกลายเป็นคำเตือนแรกๆ ให้ต้องระวังสำหรับแรงงานที่เพิ่งเข้ามาใหม่และยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน ภาษากลายเป็นปมที่สามารถก่อให้เกิดปัญหาให้กับผู้ที่เข้ามาใหม่ได้เมื่อมันสามารถระบุตัวตนของผู้พูดรวมถึงประเทศต้นทางของพวกเขาเหล่านั้น

การปรับตัวด้านภาษากลายเป็นสิ่งจำเป็นที่แรงงานต้องเรียนรู้ ส่วนใหญ่แรงงานเรียนรู้ภาษาคำเมืองหรือภาษาไทยจากที่ทำงานเช่นจากเพื่อนร่วมงานหรือนายจ้างมีบ้างเช่นกันที่ตัวแรงงานออกไปเรียนยังศูนย์การเรียนรู้เช่นร้านพรีเบิร์ตซึ่งตั้งอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ มีการเปิดสอนภาษาไทยและอังกฤษให้กับชาวพม่าที่เข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยพบว่านอกจากกลุ่มลูกหลานแรงงานข้ามชาติแล้ว แรงงานหญิงคือกลุ่มคนที่สมัครเข้าเรียนภาษามากที่สุด ภาษากลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและถูกใช้ในการต่อรองในพื้นที่ของการทำงาน โดยแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้นั้น จัดว่ามีภาษีดีกว่าซึ่งนำไปสู่รายได้ที่เพิ่มขึ้นตามความสามารถ ซึ่งหากเปรียบเทียบความสามารถด้านภาษา ระหว่างกลุ่มแรงงานหญิงและแรงงานชายจะพบว่าแรงงานหญิงมีการพัฒนาความสามารถด้านภาษาได้ดีกว่า แรงงานชาย อันมีสาเหตุมาจากลักษณะของการทำงานที่ต่างกัน โดยแรงงานหญิงต้องใช้ภาษาในการสื่อสารมากกว่าเช่นในงานแม่บ้าน ทำความสะอาด ขายสินค้าหน้าร้าน ในขณะที่แรงงานชายมักอยู่ในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้าง ซึ่งผู้ร่วมงานส่วนใหญ่มักเป็นชาวไทยใหญ่ด้วยกัน การสื่อสารจึงใช้ภาษาไทยใหญ่เป็นหลักจึงไม่เกิดการพัฒนาทักษะทางภาษามากนัก

5.1.2 ด้านครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะความเป็นครอบครัวของชาวไทยใหญ่ที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยแตกต่างจากความเป็นครอบครัวชาวไทยใหญ่ในฝั่งพม่าโดยมีการเปรียบเทียบให้เห็นว่า ครอบครัวในฝั่งพมานั้นนอกจากจะได้ว่าความเป็นครอบครัวหาได้เป็นหน่วยที่อิสระไม่ แต่อยู่ในสายตาของพ่อแม่พี่น้องของทั้งสองฝ่ายและชุมชนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นแล้วจึงส่งผลต่อความเป็นหญิงและชายที่มีรูปแบบที่ตายตัวและชัดเจน คือ ผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลพื้นที่บ้านและเป็นดั่งสมบัติของสามีและครอบครัวฝ่ายชาย ในขณะที่ฝ่ายชายมีหน้าที่หลักในการปกป้องคุ้มครองครอบครัว มีอำนาจในการตัดสินใจใดๆอันเกี่ยวข้องกับครอบครัว และทั้งสองฝ่ายช่วยทำงานในไร่นา การเดินทางเข้ามาทำงานในฝั่งไทยนั้นทำให้ผู้หญิงไทยใหญ่หลุดออกจากกรอบสายตาของชุมชนและเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ดูแลครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อไปยังอำนาจในการตัดสินใจที่เพิ่มขึ้น โดยพบว่าแรงงานส่วนใหญ่พอใจกับการใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ในด้านความเป็นอิสระ โดยเฉพาะการตัดสินใจเล็กหรือเลือกคู่ครองซึ่งเดิมนั้นตั้งอยู่บนเงื่อนไขการตัดสินใจของครอบครัว เมื่อแต่งงานแล้วมักไม่ค่อยเลิกกันเนื่องจากความเกรงใจที่มีต่อครอบครัวของทั้งสองฝ่าย อีกทั้งผู้หญิงที่เลิกกับสามีจะถูกตีตราเป็นผู้หญิงร้ายทำให้ผู้หญิงต้องทนไม่ว่าจะโดนเอาเปรียบเช่นไรก็ตาม การออกมาใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่จึงทำให้ผู้หญิงมีอิสระในส่วนนี้เพิ่มมากขึ้น

5.2 ด้านนโยบายความมั่นคง

ในงานศึกษานี้ต้องการศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐของตัวแรงงานข้ามชาติหญิงชาวไทยใหญ่ เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการกระบวนการปฏิสัมพันธ์อันวางอยู่บนฐานของเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดการแรงงานข้ามชาติที่รัฐกำหนดขึ้น อันส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของตัวแรงงานหญิง ในชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่รัฐนับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำงานในฝั่งไทย เจ้าหน้าที่รัฐในที่นี้หมายถึงเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ทหาร ตำรวจ ซึ่งการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแรงงานและเจ้าหน้าที่นั้น มีการปรับเปลี่ยนตามเงื่อนไขของการเรียนรู้ของตัวแรงงานเอง ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็นสามกลุ่มคือ

5.2.1 การหลบหลีก

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มแรงงานหญิงข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในไทยในช่วงเริ่มแรกนั้นเลือกที่จะหลบหลีกการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าจะในกรณีใดๆก็ตาม สาเหตุหลักมักมาจากสถานะทางกฎหมายที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานซึ่งเสี่ยงอย่างมากต่อการถูกจับกุมและส่งกลับประเทศอันจะส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่รอความช่วยเหลือทางการเงินในฝั่งพม่า และบางส่วนเช่นกันที่สะท้อนถึงความไม่เชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่ โดยตัวแรงงานสะท้อนว่าถึงแม้ว่าจะมีบัตรก็เป็นไปได้เช่นกันที่เจ้าหน้าที่จะหาเรื่องจับกุมเพื่อปรับหรือการที่นายจ้างร่วมมือกับเจ้าหน้าที่จับแรงงานที่ไม่มีบัตรเพื่อเจ้าหน้าที่จะสามารถเรียกเก็บค่าปรับและนายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง ซึ่งเหตุการณ์ทำนองนี้มักเกิดในช่วงใกล้สิ้นเดือน แรงงานหญิงส่วนใหญ่ที่ยังไม่มีบัตรมักเลือกทำงานแม่บ้านให้กับนายจ้างที่มีที่พักให้โดยไม่จำเป็นต้องออกไปเสี่ยงกับการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ กล่าวคือพวกเขาเลือกที่จะอยู่แต่ในพื้นที่ทำงานเท่านั้น ด้านหนึ่งวิธีนี้ช่วยให้เธอรอดพ้นจากการถูกจับและส่งกลับแต่ในอีกด้านหนึ่งกลับพบว่า มันได้เพิ่มความเสี่ยงในการถูกเอารัดเอาเปรียบโดยนายจ้างเสี่ยงต่อการถูกกักขัง ซึ่งอาจนำไปสู่การถูกทารุณกรรม นอกจากนี้พบว่าแรงงานเหล่านี้ไม่มีเวลาทำงานที่แน่นอนเนื่องจากอาศัยร่วมกับนายจ้าง ไม่มีอิสระในการออกนอกพื้นที่ทำงานไม่มีอำนาจต่อรองกับนายจ้างในเรื่องของค่าแรงเวลาทำงานหรือสวัสดิการอื่นๆ อีกทั้งไม่สามารถเข้าโรงเรียนหรือขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ได้อันเนื่องมาจากข้อจำกัดในด้านสถานะทางกฎหมายของตัวแรงงานเอง กระบวนการหลบหลีกมักเกิดในช่วงแรกของการเดินทางเข้ามาฝั่งไทยของแรงงานหญิงชาวไทยใหญ่

5.2.2 การปะทะกับรัฐ

เมื่อแรงงานหญิงข้ามชาติมีสถานะทางกฎหมายที่ถูกต้องแล้ว และเมื่อมีการเข้าตรวจค้นหรือถูกเรียกตรวจ แรงงานหญิงเหล่านี้มองว่า ตนเองมีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมายย่อมสามารถที่จะถูกตรวจค้นได้

แต่เจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิในการจับหรือยึดข้อกล่าวหา การเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่จึงไม่ใช่เรื่องหนักกลัวซึ่งมันได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นอันเกิดจากการเรียนรู้ภายหลังจากการใช้ชีวิตในประเทศไทยมาช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วแรงงานเหล่านี้มักพูดภาษาไทยหรือคำเมืองได้อย่างฉฉานและมีความรู้ในเรื่องมารยาทไทย มีการแต่งกายในระดับที่ดูดี ดังตัวอย่างเช่นการสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่ด่านตรวจค้นเก็บข้าวของที่เรือออกให้เรียบร้อย โดยพูดกับเจ้าหน้าที่ด้วยคำเมืองในสำเนียงกึ่งสั่งกึ่งตะคอก เพื่อกลบเกลื่อนว่าตนเองไม่มีใบอนุญาตออกนอกพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นใจในทักษะด้านภาษาและรู้ว่าการวางตัวเช่นไรที่จะทำให้เจ้าหน้าที่เชื่อและเกรงใจ

5.2.3 การต่อรองกับรัฐ

นอกจากการหลบหนีหรือปะทะกับเจ้าหน้าที่แล้ว ยังพบว่า แรงงานหญิงข้ามชาติยังมีการเรียนรู้การจัดการรูปแบบความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การต่อรองโดยเฉพาะในกรณีการออกนอกพื้นที่ โดยแรงงานและเจ้าหน้าที่ได้สร้างชุดรูปแบบปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการต่อรอง เช่น การจ่ายค่าปรับโดยไม่ต้องออกใบเสร็จเพื่อแลกกับการไม่ต้องถูกปรับในราคาตามกฎหมายและไม่ถูกจับเข้าคุกหรือส่งกลับประเทศต้นทาง หรือการจ่ายเงินใหม่ให้เจ้าหน้าที่ตรวจบริเวณด่านตรวจเพื่อแลกกับความสะดวกในการเดินทางเข้าออกพื้นที่ กระบวนการเช่นนี้สะท้อนถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่หาได้ยึดมั่นตามตัวกฏข้อบังคับไม่ แต่กลับเป็นการใช้สถานะความเป็นเจ้าหน้าที่ในการละเมิดตัวกฏเสียเอง

หากมองผ่านข้อมูลที่สะท้อนออกมาจากแรงงานหญิงกลุ่มนี้ในมุมมองของการหลบหนีและการต่อรองจะพบว่าทั้งสองกรณีเกิดขึ้นบนฐานของการไม่วางใจในเจ้าหน้าที่รัฐผู้ควบคุมกฏ โดยมองว่าแม้ว่าพวกตนจะอยู่ในสถานะถูกกฏหมายหรือผิดกฏหมายก็ตามเจ้าหน้าที่สามารถหาข้อกระทำผิดยึดเยียดให้พวกตนต้องจ่ายค่าปรับได้ในท้ายที่สุด เช่นกันกับในพื้นที่ของการทำงาน การขาดการตรวจสอบและการประยุกต์ใช้บทลงโทษ ทำให้นายจ้างไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการจ้างแรงงาน หมายรวมถึงการที่นายจ้างจำนวนมากไม่ได้ปฏิบัติตามกฏหมาย ดังนั้นแม้ว่าแรงงานจะพยายามจัดการให้ได้รับการขึ้นทะเบียนผ่านการพิสูจน์สัญชาติหรือผู้ที่ได้รับคัดเลือกภายใต้บันทึกความร่วมมือ แต่ก็ยากนักที่พวกเขาจะทำงานที่ได้รับความคุ้มครองและได้มาตรฐานแรงงาน ซึ่งในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าแม้ว่ากฏหมายที่บัญญัติไว้จะเข้มงวดเพียงไร หากผู้ควบคุมกฏไม่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด กฏหมายย่อมไม่สามารถควบคุมผู้อยู่ใต้กฏหมายนั้นได้

ข้อค้นพบอื่นๆ

5.3 ความคาดหวังในอนาคต

ในประเด็นเรื่องความคาดหวังของแรงงานหญิงอันเกี่ยวข้องกับการอยู่ต่อหรือกลับไปยังประเทศพม่า นั้น จากการศึกษาพบว่า แรงงานแต่ละคนมีความต้องการที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือ

5.3.1 ต้องการใช้ชีวิต/ อยู่ต่อในประเทศปลายทาง

แรงงานกลุ่มนี้มองว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ตนต้องการใช้ชีวิตอยู่อย่างถาวร โดยพบว่า แรงงานหญิงบางส่วนที่คาดหวังที่จะอยู่ต่อในประเทศไทยนั้น ได้แต่งงานกับชายไทยและมีบุตรร่วมกัน ประเทศไทยจึงกลายเป็นบ้านหลังที่สองที่พวกเขาเลือกจะอยู่ส่วนใหญ่จะให้เหตุผลอันเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของบุตร ซึ่งการเติบโตในประเทศไทยย่อมส่งผลต่ออนาคตของเด็กซึ่งดีกว่าในประเทศพม่า ทั้งในเรื่องสุขภาพ การศึกษา และช่องทางในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งพวกเขาถือว่าถึงการกลับไปใช้ชีวิตในประเทศพม่าว่าต้องไปเริ่มต้นใหม่ในภาคเกษตรกรรม และจะเป็นปัญหาหากสามีไม่สามารถอยู่ถาวรที่นั่นได้ ในส่วนของบุตรต้องไปยื่นเรื่องทำเอกสารใหม่เพื่อแสดงความเป็นชาวพม่าซึ่งยุ่งยาก

นอกจากกลุ่มของหญิงที่แต่งงานกับชายไทยแล้วอีกกลุ่มหนึ่งคือหญิงที่ไม่มีพันธะใดๆ ให้ต้องห่วงในฝั่งพม่าอีกต่อไป เช่น ไม่มีครอบครัว หรือครอบครัวย้ายเข้ามาทำงานในฝั่งไทยทั้งหมด การอยู่เมืองไทยจึงกล่าวได้ว่าเป็นอนาคตที่ตนสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ การกลับไปพม่ากลายเป็นความเสี่ยงและชีวิตที่อาจจะลำบากมากขึ้นในการต้องไปเริ่มทุกอย่างใหม่ในภาคเกษตรกรรม

5.3.2 การใช้ชีวิตแบบ ไป-กลับ ระหว่างบ้านเกิดกับประเทศปลายทาง

แรงงานหญิงข้ามชาติกลุ่มที่เลือกจะเดินทางไปกลับระหว่างไทยกับพม่า นั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลเรื่องการทำงานและพันธะต่อครอบครัว โดยมักเป็นผู้ที่ยังมีครอบครัวอยู่ในฝั่งพม่า ตัวแรงงานเป็นผู้หารายได้ส่งกลับไปให้ครอบครัว พวกเขาเหล่านั้นมองว่าการกลับไปอยู่พม่าเลยย่อมทำให้ครอบครัวลำบาก เช่น ลูกที่กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือพ่อแม่ที่สูงวัยขึ้น ในขณะที่งานซึ่งมีรายได้เท่ากับที่พวกเขาหาได้ในฝั่งไทยนั้น ไม่สามารถหาได้ในฝั่งพม่า การกลับไปยอมทำให้ครอบครัวลำบาก แต่อนาคตเมื่อสามารถเก็บเงินได้ อาจจะกลับไปอยู่ในฝั่งพม่าสักพักแต่ก็จะต้องไปกลับระหว่างฝั่งไทยและพม่าเพราะยังไม่เห็นหนทางในการประกอบอาชีพในฝั่งพม่าที่ดีกว่าภาคเกษตรกรรมซึ่งไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ การเดินทางกลับพม่าแต่ครั้งนั้นพวกเขาถือว่าสถานะของหญิงที่กลับไปจากการทำงานในฝั่งไทยถูกมองอย่างเคารพและเชิดชู ซึ่งพวกเขาไม่เคยได้รับเมื่อครั้งอยู่ฝั่งพม่า การกลับไปทำเกษตรกรรมในไร่ นา อาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีนัก

เพราะตอนนี้พวกเธอมีอิสระและสามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ แต่การตัดขาดทุกอย่างที่นั่นเพื่อย้ายมาอยู่ในฝั่งไทยถาวรก็ยังคงเป็นเรื่องยากสำหรับพวกที่ การเดินทางไปกลับจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดของทั้งตัวเธอเอง และครอบครัวในฝั่งพม่า

5.3.3 การตัดสินใจกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านเกิด

แรงงานหญิงข้ามชาติที่ต้องการกลับบ้านหลังจากทำงานในประเทศไทยในระยะเวลาหนึ่งแล้ว มักเป็นแรงงานที่มีการเดินทางเข้ามาทั้งครอบครัวคือ ตัวแรงงานหญิงข้ามชาติเข้ามาพร้อมกับสามี หรือเป็นแรงงานหญิงที่แต่งงานกับชายไทยใหญ่ในประเทศไทยและมีญาติพี่น้องหรือครอบครัวอยู่ในฝั่งพม่า โดยแรงงานกลุ่มนี้ วางแผนถึงการทำงานเก็บเงินในฝั่งไทยสักพักเพื่อกลับไปเป็นทุนในการเริ่มต้นธุรกิจของตนเอง โดยมองว่าปัจจุบันพม่าเริ่มมีการเปิดประเทศนั้นหมายความว่าในอนาคตความต้องการสินค้าและบริการย่อมมีเพิ่มมากขึ้น สำหรับพวกเธอผู้ซึ่งออกมาจากภาคเกษตรกรรมเป็นเรื่องยากที่เริ่มธุรกิจใดๆ เนื่องจากการขาดทุนเริ่มต้น ดังนั้นแล้วการทำงานในประเทศไทยย่อมสามารถช่วยให้พวกเธอเก็บเงินได้เพื่อสร้างกิจการบางอย่างในอนาคต โดยพวกเธอมองว่าแม้ว่าชีวิตในประเทศไทยจะนับได้ว่าสุขสบายเมื่อเทียบกับฝั่งพม่า แต่กระนั้นประเทศไทยก็ยังเป็นที่อื่นที่ไม่ใช่บ้าน วันหนึ่งพวกเธออยากกลับไปอยู่พร้อมหน้ากับครอบครัวหรือชุมชนที่คุ้นเคย แรงงานกลุ่มนี้จะมีการจัดเก็บเงินที่เป็นระบบมีการวางแผนอนาคตที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าแรงงานที่เข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่มีรูปแบบการปรับตัวที่ต่างกัน สัมพันธ์กับระยะเวลาในการเข้ามาอยู่ในฝั่งไทยและความคาดหวังในอนาคตของพวกเธอที่แตกต่างกัน โดยพบว่าพวกเธอมีรูปแบบการปรับตัวที่อิงกับสถานะทางกฎหมาย การถือครองสถานะทางกฎหมายจึงส่งผลอย่างยิ่งต่อพวกเธอในการเรียนรู้ทักษะต่างๆ ในการอยู่อาศัยและทำงานในเมืองเชียงใหม่ แต่ประเด็นหนึ่งที่สะท้อนออกมาเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแรงงานและเจ้าหน้าที่นั้นพบว่า ในการพยายามจัดการให้แรงงานเข้าสู่ระบบการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้น ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎเองกลับไม่ยึดมั่นในตัวกฎหมายแต่มีการหลบเลี่ยงและไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง อันส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการขึ้นทะเบียนแรงงานเมื่อตัวแรงงานเรียนรู้ว่าไม่ว่าจะอยู่ในสถานะทางกฎหมายใด เจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะจับกุมได้ นอกจากนี้การกำหนดเวลาในการขึ้นทะเบียนเพียงบางช่วงเวลาของปีนั้นไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่มีแรงงานเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการกำหนดระยะเวลาขึ้นทะเบียนทำให้แรงงานที่ต้องการขึ้นทะเบียนต้องกลายเป็นผู้มีสถานะผิดกฎหมายอันอาจส่งผลกระทบต่อ

ละเมิดสิทธิทั้งในด้านการกดขี่เอาเปรียบแรงงาน การกักขังหน่วงเหนี่ยว ซึ่งอาจนำไปสู่การค้ามนุษย์ได้ในที่สุด